

Baltijas oglūdeņražu izpētes un ieguves asociācija

Reģ.nr.40008192540, Vecpilsētas iela 19, Rīga, LV-1010

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai

Peldu ielā 25, Rīgā, LV-1494

2015.gada 7.aprīlī/ Nr.14-15/N

Par Ministru Kabineta rīkojuma projektu „Koncepcija par zemes dzīļu izmantošanas tiesiskā regulējuma pilnveidošanu potenciālo investīciju piesaistei” (VSS-976)

Baltijas oglūdeņražu izpētes un ieguves asociācija, turpmāk – Asociācija, atsaucoties uz tikšanos ar Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas pārstāvjiem š.g. 30.martā, iesniedz Asociācijas sagatavoto E variantu par tiesisko regulējumu zemes dzīļu izmantošanas jomā.

Asociācija atkārtoti norāda, ka šobrīd derīgo izrakteņu izpētei un ieguvei **investīciju piesaisti būtiski kavē nevis īpašumtiesību piederība, bet tieši nestabilā situācija tiesisko aktu jomā, nodokļu sistēmā, birokrātiskajos šķēršļos un dažādos apgrūtinājumos.**

No investīciju piesaistes aspekta efektīvāk sadarboties ar privāto sektoru. Privātais zemes īpašnieks, komersants vai īpašuma apsaimniekotājs ilgtermiņā patiešām izvēlas saimnieciski izdevīgāko saimniekošanas veidu, ņemot vērā, ka privātās darbības mērkis ir nopelnīt.

Privātā partnera gatavība pieņemt kādas jaunas ekonomiskas sadarbības formas, **nosaka investīciju stabilitāti un iespēju ilgtermiņa plānot komercdarbības efektivitāti.** Protams, valstī īstenotā politika, kas vērsta uz komercdarbības atbalstīšanu, ir svarīga investīciju piesaistei, tomēr **konsekventas valsts īstenotās politikas trūkums, palielina riskus.** Koncepcijā iecerētais dalījums, kas pēc savas būtības maina privātā sektora īpašuma tiesības uz zemes dzīlēm un valsts līdzšinējo īstenoto politiku attiecībā uz īpašuma tiesībām, **norāda uz administratīvajām problēmām, īstenotās politikas trūkumu, iespējamību arī turpmāk mainīt konstitucionālās vērtības, īpašuma formas un veidus.**

Derīgo izrakteņu un zemes dzīļu nogabalu ar derīgām īpašībām izdalīšana atsevišķā īpašuma priekšmetā neveicinās komercdarbības labvēlīgu vidi, jo tiesību normu ievešana prasīs nenoteiktu laiku un tajā ir būtiski trūkumi, kas radīs neizpratni un diskusijas sabiedrībā. **No investīciju viedokla izmaiņas radīs negatīvu attieksmi pret ieplānotām darbībām un investīcijām kā pret īpašuma tiesību mainas cēloni.**

Potenciālo investīciju piesaistei ir jānodrošina sabiedrības informēšanu, nodrošinot sabiedrību, mērķa auditoriju ar nepieciešamo informāciju gan par zemes resursiem, gan par iespējamām investīcijām, tādējādi motivējot iesaistīties zemes dzīļu izmantošanā. **Atņemšana, pārdalīšana, nogabalu izveide, atsevišķu īpašuma priekšmetu ieviešana radīs pretējo efektu.**

Zemes īpašniekiem, komersantiem un īpašuma apsaimniekotājiem ir jābūt pieejamiem atbalsta instrumenti – zemes dzīļu nozares apgūšanā. Atbalsts derīgo izrakteņu izpētei un ieguvei var būt motīvējošs faktors, kas sekmēs nozares attīstību Latvijā. Konsultācijas, informētība,

līdzfinansējums un citi atbalsta veidi var nodrošināt abpusējo saikni starp investīcijām un zemes īpašniekiem, dodot pozitīvu risinājumu un perspektīvas investīciju piesaistei.

Asociācijas sagatavotie priekšlikumi piedāvā mazināt šķēršļus, kas būtiski kavē derīgo izrakteņu izpēti un ieguvi Latvijā, un attiecīgi arī investīciju piesaisti šai nozarei.

E. variants

1. Vienkāršot zemes dzīļu atlauju (licenču) izsniegšanas kārtību, neizvirzot papildus prasības un vienkāršojoši/nedublējoši kontroles procedūras;
2. Paredzēt atvieglojumus derīgo izrakteņu ieguvēm ar mazu debitu un grūti apgūstamajām ieguves vietām:

Daudzās valstīs tiek paredzēts izpētes un eksperimentālās ieguves periods, kura laikā netiek piemērots ienākuma nodoklis, ar nodokļu atlaižu palīdzību komersants var atpelnīt vai arī daļēji segt izpētes izmaksas.

Nemot vērā to, ka Latvijā nav paredzēts atbalsta mehānisms komersantiem, kas ieguldījuši būtiskus līdzekļus derīgo izrakteņu meklēšanā, izpētes, eksperimentālās ieguves uzsākšanai, ir nepieciešams paredzēt vismaz 50% atlaides piešķiršanu uzņēmuma ienākuma nodoklim.

Likuma „Par uzņēmumu ienākuma nodokli” 17.²panta izpratnē derīgo izrakteņu izpēte (meklēšana) un ieguve nav iekļauta atbalstāmā prioritārā nozarē.

Ir iespējams ierosināt izmaiņas likumā „Par uzņēmumu ienākuma nodokli”, paredzot nodokļa atlaidi 50% apmērā nodokļa maksātājiem, kas veic derīgo izrakteņu (minerālresursu, oglūdenražu u.c.) meklēšanu, izpēti. Tādējādi, komersants būs ieinteresēts ieguldīt papildus finansiālus līdzekļus meklēšanai, izpētes veikšanai un papildus pētījumu veikšanai, to nodošanā Geoloģiskās informācijas sistēmā.

Ir nepieciešams izstrādāt priekšlikumus normatīvo aktu grozījumiem par nodokļu atvieglojumu piešķiršanu komersantiem, kas veic derīgo izrakteņu izpēti par privātiem līdzekļiem.

3. Zemes dzīļu izmantošanu regulē likums “Par zemes dzīlēm” un citi normatīvie akti, tajā skaitā “Aizsargjoslu likums”, “Teritorijas attīstības plānošanas likums”, likums “Par ietekmes uz vidi novērtējumu”. Likumā “Par ietekmes uz vidi novērtējumu” iekļautas tiesību normas, kas izriet no Eiropas Parlamenta un Padomes 2011.gada 13.decembra direktīvas 2011/92/ES par dažu sabiedrisku un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējumu (kodificētā redakcija), Eiropas Padomes 1992.gada 21.maija direktīvas 92/43/EK par dabisko dzīivotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību; Eiropas Parlamenta un Padomes 2009.gada 30.novembra direktīvas 2009/147/EK par savvaļas putnu aizsardzību un Eiropas Parlamenta un Padomes 2001.gada 27.jūnija direktīvas 2001/42/EK par noteiktu plānu un programmu ietekmes uz vidi novērtējumu. Kā liecina komersantu un kompetento valsts institūciju un pašvaldību darbinieku pieredze, samērā bieži problemātiski īstenot zemes dzīļu ieguves projektus, jo vairākos likumos nav atrunāti nepieciešamie priekšnosacījumi. Tādēļ ir ierosināmi priekšlikumi par izmaiņām “Aizsargjoslu likumā” un likumā “Par ietekmes uz vidi novērtējumu”, kā arī norādīts uz “Teritorijas attīstības plānošanas likumā” iekļautajām normām, kuras veicinātu zemes dzīļu izmantošanas nozares attīstību Latvijā.

3.1. Vispārīgos aprobežojumus aizsargjoslās nosaka likumi un Ministru kabineta noteikumi un pašvaldību saistošie noteikumi, kas izdoti to kompetences ietvaros. Aizsargjoslu likums nenosaka ne pašu objektu vai teritoriju, ne arī aizsargjoslas un šīs funkcijas gulstas uz teritorijas plānojumu, kam attiecīgās pašvaldības teritorijā ir likuma spēks un viss atkarīgs no nosacījumiem, kurus pašvaldība iekļāvusi teritorijas plānojumā. Ievērojot pašvaldību kompetenci dabas resursu ieguves saimnieciskajos projektos un atbilstošu teritoriju noteikšanu plānošanas dokumentos (teritoriju plānos), būtu nepieciešams paredzēt gadījumus,

kuros neaprobežojas tikai ar pašvaldību kompetenci - valsts nozīmes derīgo izrakteņu ieguves gadījumos, kad prioritāras ir nevis kādas pašvaldības, bet sabiedrības un valsts ekonomiskās attīstības intereses. Kā valsts nozīmes derīgie izrakteņi likumā "Par zemes dzīlēm" noteikti oglūdeņraži - neapstrādāta nafta (jēlnafta), dabas gāze un pazemes ūdeņi - saldūdeņi, minerālūdeņi, termālie ūdeņi un rūpniecībā izmantojamie ūdeņi (likums "Par zemes dzīlēm", 1.pants).

Priekšlikums: "Aizsargjoslu likuma" 36.panta "**Aprobežojumi Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastes aizsargjoslā**" 3.daļā noteikti papildus aizliegumi krasta kāpu aizsargjoslā un pludmalē, starp kuriem:

"iegūt un izmantot derīgos izrakteņus, izņemot pazemes ūdeņu ieguvi ūdensapgādes vai rekreācijas vajadzībām"

grozīt uz:

"iegūt un izmantot valsts nozīmes derīgos izrakteņus".

Vienlaicīgi saglabājot likumā noteikto saskaņošanu ar attiecīgo Valsts vides dienesta reģionālo vides pārvaldi un nosakot **obligātu valsts nozīmes derīgo izrakteņu ieguves vietu noteikšanu vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā**.

Augstākminētās izmaiņas nepieciešamas, lai nodrošinātu iespēju valsts nozīmes derīgo izrakteņu ieguvei gadījumos, kad pašvaldība nav pietiekami kompetenta derīgo izrakteņu ieguvē.

Kā vēl viens priekšlikums būtu šādu gadījumu risināšana Ministru kabineta līmenī, atsevišķus gadījumus nosakot ar Ministru kabineta rīkojumu. Šajā gadījumā "Aizsargjoslu likuma" 36.panta 7.daļā:

"Ja ir paredzēts celt valsts nozīmes infrastruktūras un inženierkomunikāciju objektus, kuri nav paredzēti vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā, apbūve krasta kāpu aizsargjoslā un pludmalē ir pieļaujama tikai ar Ministru kabineta ikreizēju rīkojumu"

grozīt uz:

"ja ir paredzēts celt valsts nozīmes infrastruktūras un inženierkomunikāciju objektus, iegūt valsts nozīmes derīgos izrakteņus, kuri nav paredzēti vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā, ieguve krasta kāpu aizsargjoslā un pludmalē ir pieļaujama tikai ar Ministru kabineta ikreizēju rīkojumu".

Bez augstākminētā, vēlamies norādīt uz to, ka "Aizsargjoslu likuma" 36.panta 2¹. daļai:

"veikts paredzētās darbības ietekmes uz vidi sākotnējais izvērtējums un saņemts Vides pārraudzības biroja atzinums par noslēguma ziņojumu, novērtējuma ziņojumu vai izdoti tehniskie noteikumi saskaņā ar likuma "Par ietekmes uz vidi novērtējumu" prasībām", nepieciešams

grozīt uz:

"veikts paredzētās darbības ietekmes uz vidi sākotnējais izvērtējums un pēc ietekmes uz vidi novērtējuma pabeigšanas saņemts Vides pārraudzības biroja atzinums par ziņojumu, vai izdoti tehniskie noteikumi saskaņā ar likuma "Par ietekmes uz vidi novērtējumu" prasībām",

jo likuma "Par ietekmes uz vidi novērtējumu" 19.pants, kurā minēts termins "noslēguma ziņojums" (19.pants. Noslēguma ziņojums par ietekmes novērtējumu) izslēgts ar [10.06.2010](#). likumu. Grozījums par panta izslēgšanu stājas spēkā [01.01.2011](#).

Aizsargjoslu likumā jāparedz izņēmumu attiecībā uz valsts nozīmes derīgo izrakteņu meklēšanu, izpēti un ieguvi.

3.2.Ir jāveic **grozījumus Teritorijas attīstības plānošanas likumā**, paredzot ministrijas kompetenci derīgo izrakteņu meklēšanā, izpētē.

Likums regulē nacionālo interešu objektu veidošanu kā teritorijas un objektus, kas nepieciešami būtisku sabiedrības interešu nodrošināšanai, dabas resursu aizsardzībai un ilgtspējīgai izmantošanai (17.pants) Latvijā noteikts tikai viens šāds objekts - elektrotīklu pārvades savienojuma "Kurzemes loks" 1.posms "Grobīņa-Ventspils-Dundaga", ar

04.01.2013. MK rīkojumu Nr.7 "Par nacionālo interešu objekta statusa noteikšanu elektrotīklu pārvades savienojuma "Kurzemes loks" 1.posmam "Grobiņa-Ventspils-Dundaga".

Priekšlikums zemes dzīļu ilgtspējīgai attīstībai, ir **nacionālo interešu objekta statusa noteikšana valsts nozīmes derīgajiem izrakteņiem un to atradnēm** atbilstoši esošajai ģeoloģiskajai informācijai, kas pieejama VSIA "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs" un kuras viens no mērķiem ir zemes dzīļu resursu apzināšana un izvērtēšana.

Priekšlikums saistībā ar teritorijas plānošanas pilnveidošanu **ir teritorijas attīstības plānošanas informācijas sistēmas (turpmāk tekstā TAPIS) izveidošanas pabeigšana** (20.08.2009. līgums ar Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministriju par ERAF projekta „Pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas, infrastruktūras un nekustamo īpašumu pārvaldības un uzraudzības informācijas sistēmas - 1.kārta” (identifikācijas Nr. 3DP/3.2.2.1.1/09/IPIA/IUMEPLS/005)), kuru bija jānoslēdz 2014.gadā. Pašreiz atbildīgā ministrija ir VARAM , kuras interneta mājas lapā rodama informācija par TAPIS nākotnes formā. TAPIS nodrošinātu visu līmeņu teritorijas attīstības plānošanas dokumentu un ar teritorijas plānošanu saistītās informācijas uzkrāšanu, apstrādi un publisku pieejamību ("Teritorijas attīstības plānošanas likums", 6.pants).

3.3.Sakātot savstarpejā mijiedarbībā ietekmes uz vidi procedūru. Nosakot, ka derīgo izrakteņu licences laukuma noteikšana, ietver sevī atlauju derīgo izrakteņu ieguvi.

Likums "Par ietekmes uz vidi novērtējumu"

Likums "Par ietekmes uz vidi novērtējumu" regulē "Vides aizsardzības likumā" par vides aizsardzību noteikto pasākumu kopumu vides kvalitātes saglabāšanai un dabas resursu ilgtspējīgas izmantošanas nodrošināšanai, ar ietekmes uz vidi un stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu kā preventīvajiem pasākumiem tiešu kaitējuma draudu videi novēršanai potenciālā kaitējuma novēršanai.

Likumā "Par ietekmes uz vidi novērtējumu" noteiktas paredzētās darbības, kurām tiek piemērots ietekmes uz vidi novērtējums - 1.pielikumā minētas paredzētās darbības, kas attiecināmas uz zemes dzīļu izmantošanu, kā piemēram, projekti, kas paredz pazemes ūdeņu ieguvi vai mākslīgu pazemes ūdeņu papildināšanu, ja gada kopējā aprite ir 10 milj. m³ un vairāk, projekti, kas paredz oglūdeņražu ieguvi komerciālos nolūkos, derīgo izrakteņu ieguve 25 ha vai lielākā platībā vai kūdras ieguve 150 ha vai lielākā platībā (likums "Par ietekmes uz vidi novērtējumu, 1.pielikums "Objekti, kuru ietekmes uz vidi novērtējums ir nepieciešams").

Likuma pašreizējā redakcija neregulē situācijas, kurās pat ar pozitīvu kompetentās institūcijas atzinumu par paredzēto darbību, projekts var netikt uzsākts. Likuma 14.pants par ietekmes novērtējuma veikšanas kārtību nosaka:

"*konsultācijas ar pašvaldību par paredzēto darbību pirms ietekmes novērtējuma veikšanas (1) Ierosinātājs pirms paredzētās darbības ietekmes novērtējuma veikšanas konsultējas ar pašvaldību par paredzētās darbības īstenošanas iespējām pašvaldības teritorijā. Paredzētajām darbībām, kuras saistītas ar transporta un elektronisko sakaru tīklu un enerģijas pārvades būvju būvniecību vai attiecībā uz kurām Ministru kabinets pieņem lēmumu par atlauju uzsākt darbību (paredzētās darbības akcepts), konsultācijas ar pašvaldību nav nepieciešamas.*

(2) Pašvaldība izvērtē paredzētās darbības īstenošanas iespējas savā teritorijā un 15 dienu laikā pēc ierosinātāja rakstveida iesnieguma saņemšanas nosūta tam savu viedokli par paredzētās darbības atbilstību šīs pašvaldības teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem. (05.06.2014. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 03.07.2014.)

Neskatoties uz to, ka likuma redakcija uz 03.07.2014. uzlabo iepriekšējo situāciju projektu akceptēšanā, pastāv neskaidrība par pozitīvu paredzētās darbības akceptu pēc ietekmes uz vidi novērtējuma pabeigšanas. Paredzētās darbības akcepts ir likumā un citos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā pieņemts attiecīgās valsts institūcijas, pašvaldības, citas likumā noteiktās institūcijas vai Ministru kabineta lēmums par atlauju uzsākt paredzēto darbību (likums "Par ietekmes uz vidi novērtējumu", 21.pants). Lai saņemtu atlauju uzsākt paredzēto darbību, ierosinātājs iesniedz attiecīgajai valsts institūcijai, pašvaldībai vai citai likumā noteiktajai

institūcijai iesniegumu, ziņojumu un kompetentās institūcijas atzinumu par ziņojumu kopā ar citos normatīvajos aktos noteiktajiem dokumentiem un attiecīgā valsts institūcija, pašvaldība vai cita likumā noteiktā institūcija, vispusīgi izvērtējusi ziņojumu, pašvaldības un sabiedrības viedokli un ievērojot kompetentās institūcijas atzinumu par ziņojumu, normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā pieņem lēmumu par paredzētās darbības akceptēšanu vai neakceptēšanu ((likums “Par ietekmes uz vidi novērtējumu”, 22.pants).

Priekšlikums izmaiņām likuma 14.pantā:

- (1) Ierosinātājs pirms paredzētās darbības ietekmes novērtējuma veikšanas konsultējas ar pašvaldību par paredzētās darbības īstenošanas iespējām pašvaldības teritorijā. Paredzētajām darbībām, kuras saistītas ar transporta un elektronisko sakaru tīklu un enerģijas pārvades būvju būvniecību vai attiecībā uz kurām Ministru kabinets pieņem lēmumu par atļauju uzsākt darbību (paredzētās darbības akcepts), konsultācijas ar pašvaldību nav nepieciešamas.
- (2) Pašvaldība izvērtē paredzētās darbības īstenošanas iespējas savā teritorijā un 15 dienu laikā pēc ierosinātāja rakstveida iesnieguma saņemšanas nosūta tam savu viedokli par paredzētās darbības atbilstību šīs pašvaldības teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem *un konceptuāli vienojas par atbalstu (akceptu) paredzētajai darbībai pēc pozitīva kompetentās institūcijas atzinuma par ietekmes uz vidi novērtējuma ziņojumu saņemšanas.*
4. Veikt grozījumus **likumā „Par zemes dzīlēm”**, paredzot minerālresursu meklēšanu, izpēti un ieguvi, t.sk. licences laukuma noteikšanu un atļauju izsniegšanas kārtību derīgiem izrakteniem, kam ir **valsts nozīmes derīgo izrakteņu statuss**.

Lūdzam iekļaut Asociācijas priekšlikumus – E variantu Ministru Kabineta rīkojuma projektā „Koncepceja par zemes dzīļu izmantošanas tiesiskā regulējuma pilnveidošanu potenciālo investīciju piesaistei” (VSS-976).

Papildus lūdzam Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju nosūtīt Asociācijas priekšlikumus – E variantu visiem saskaņošanas dalībniekiem.

Ar cieņu

Baltijas oglūdeņražu izpētes un ieguves asociācijas
Valdes priekšsēdētāja

Sigita Poželaite